

Obsah

Úvodem	9
Typografické konvence	10
Změny oproti předchozí verzi	12
Další poznámky pro uživatele starších verzí	15
Informace o aktualizaci z verze 2008.1	17
Obsah Extra DVD	18
Změny v české dokumentaci	19
Poděkování	19
Hlášení chyb	20
Před instalací	21
Minimální požadavky na systém	21
Linux a Windows na jednom disku	22
Zrušení instalace Mandriva Linuxu	23
Instalujeme	27
Zahájení instalace	27
Hardwarové nároky různých typů instalace	28
Ovládání programu DrakX	29
Virtuální konzole při instalaci	30
Výběr jazyka, licence	31
Typ instalace	32
Rozložení klávesnice	34
Rozdělení disku, formátování oddílů	34
Vlastní rozdělení disku	36
Formátování diskových oddílů	39
Kopírování a přidání dalších médií	40
Výběr balíčků a instalace	42
Instalace balíčků na disk	44
Hlavní (root) heslo, uživatelé	45
Vytvoření uživatele	46
Instalace zaváděcího programu	46
Souhrnné informace	48
Konfigurace sítě	50
Nastavení grafického režimu (X Window)	52
Aktualizace systému	55
Ukončení instalace	55
Problémy při instalaci a jak na ně	56

Další možnosti při instalaci	57
Poslední záchrana – rescue režim	62

První start systému 65

Průvodce prvním spuštěním	66
První přihlášení	68
Uživatelé v Mandriva Linuxu	69
Automatické přihlášení	70
Vítá vás Mandriva Linux	71
Co byste měli udělat po instalaci	71
Odhlášení a vypnutí systému	76
Start v textovém režimu	77

Základy práce v Linuxu 81

Pracovní prostředí KDE	82
Pracovní prostředí Gnome	83
Pracovní plocha Mandriva Linuxu	83
Hlavní panel	88
Hlavní nabídka – Mandriva Menu	93
Přepínač úloh	94
Další prvky panelu KDE	95
Další prvky panelu Gnome	96
Virtuální pracovní plochy	98
Práce s okny	99
Neposlušná okna	100
Práce se schránkou	102
Přepínání klávesnice	103
Obecné klávesové zkratky	104
Správce souborů Dolphin	107
Správce souborů Nautilus	111
Nastavení prostředí KDE4	114
Ovládací centrum Gnome	118
Nové možnosti plochy – plasmoidy a applety	121
Jak ovládat 3D desktop	125

Vybrané linuxové aplikace 131

Kancelářský balík OpenOffice.org	131
Webový prohlížeč Mozilla Firefox	140
Kontakt – nejen poštovní klient	147
Organizování času s programem Kontakt	156
Jak na e-mailly s Evolution	157
Online komunikace – ICQ a Jabber	163

Skype a internetové telefonování	165
Přenos souboru pomocí FTP	166
Nová doba! BitTorrent!	170
Úprava a zpracování obrázků	174
Rychlé prohlížení obrázků	175
Správci fotek	177
Skenování s programem Kooka	182
Přehrávání zvukových záznamů	183
Další audio aplikace	189
Mandriva Linux a práce s audio soubory	192
Převod CD na MP3 nebo OGG	193
Přehrávání videa v Mandriva Linuxu	195
Stažení a úprava videa z kamery	203
Avidemux a jednoduchý stříh videa	204
Stahujeme video z DVD	206
Tvoříme vlastní video DeVeDe	208
Televize v Mandriva Linuxu	211
Vypalování v Mandriva Linuxu	214
Práce s telefonem pomocí bluetooth	218
Správa napájení u přenosného počítače	224
Práce s archivy v Mandriva Linuxu	230
Vylepšený tiskový dialog některých aplikací	231
Vyhledávání v dokumentech	233

Ovládací centrum Mandriva

239

Co vlastně Ovládací centrum dělá	241
Zavádění systému	243
Hardware	246
Nastavení zvukové karty a systému PulseAudio	250
Místní disky	259
Sdílení v síti	261
Síť a Internet	261
Bezpečnost	264
System	270
Administrace online	280
Nastavení serveru – sdílení a síťové služby	280
Některé další nástroje Mandriva Linuxu	281
Ruční úprava konfiguračních souborů	282

Správa softwaru

285

Balíčky a vše, co s nimi souvisí	285
Zdroje softwaru v Mandriva Linuxu	287
Správa softwaru pomocí Ovládacího centra	289
Instalace balíčku	291
Odstranění balíčku	294
Aktualizace balíčků	295
Povýšení systému	298
Správce zdrojů	299
Zdroje softwaru pro Mandriva Linux	301
Nástroje z rodiny urpmi	304
Aktualizace jádra v Mandriva Linuxu	310
Různé dotazy na balíčky pomocí urpmi	310
Další parametry a nastavení urpmi	311
Příkazy urpmi, rpm a další informace	313
Nejčastější chyby a dotazy ke správě softwaru	316
Další informace o správě softwaru	322

Základy práce v příkazové řádce

331

Úprava textu v příkazové řádce	332
Zadávaní příkazů a výzva	333
Práce s konzolemi a virtuální konzole	334
České prostředí v konzoli	336
Základní příkazy	336
Práce s archivy v příkazovém řádku	339
Výměnná zařízení v příkazovém řádku	341
Některé aplikace pro práci v příkazovém řádku	342
Správce souborů Midnight Commander	344
Vzdálená správa	348
Ukončení práce	349

Praktické návody a FAQ

351

Kde je tlačítko Start a všechny aplikace?	351
Kam zmizel disk C: aneb (ne)pořádek na disku	352
Adresářová struktura Mandriva Linuxu	352
Kde je CD-ROM, flashdisk a další zařízení?	354
Adresář uživatele a Dokumenty	356
Kde je Total Commander?	357
A kde jsou mé ostatní oblíbené aplikace?	358
Jak obnovit smazané soubory?	360
Nemohu spustit program.exe	360
Mandriva Linux a Windows na jednom disku	361

Jak nainstalovat program?	362
Jaké hardwarové nároky má Mandriva Linux?	363
Jak nainstalovat ovladač grafické karty?	364
Mám problémy s hardwarem	365
Co je vlastně ten kernel a kde se schovává?	366
Verze jádra v Mandriva Linuxu	366
Kde jsou logy a co to je?	367
Lze použít k zavádění Linuxu NT-loader?	368
Jak obnovit zavaděč systému Windows?	369
Co to je Cooker?	369
Kde je schránka (clipboard)?	369
Změna kódování textového dokumentu	370
Zmizel zavaděč GRUB, nemohu spustit Linux	370
Co to je .tar.gz?	371
Něco mi neustále mění práva v domovském adresáři	371
Kde najdu antivír a antispam?	372
Jak defragmentovat linuxové oddíly?	372
Jak udělat zavináč?	372
Kde nastavit myš pro leváky?	373
Zrychlení Mandriva Linuxu	374
Jak na písma v Linuxu	379
Jak získat příkazový řádek?	380
Jak pracovat jako root?	380
Změna hesla uživatele root	381
Jak udělat virtuální CD-ROM mechaniku?	382
Jak nainstalovat KDE3?	383
Kde najdu hry pro Linux?	383
Co to je RTFM?	383
Co to je linuxová distribuce?	383
Kdy mohu používat programy i komerčně?	385

Odkazy a zdroje informací 387

Jak hledat na Internetu	387
Konference a služba news	389
Informace o Mandriva Linuxu v češtině	391
Světové Mandriva servery	393
Knihy a tištěná periodika	393
Adresy pro vývojáře a testery	394
Dokumentace	395
Zpravodajské servery	396
Další informace	398

Literatura 401

Seznam tabulek	403
Seznam obrázků	405
Rejstřík	413

Úvodem

Komu je kniha určena?

Je tato kniha určena právě vám? Na tuto otázku si zřejmě budete muset odpovědět sami, ale zároveň je to první věc, se kterou vám můžeme pomoci. Kniha je určena především začátečníkům a můžete se do ní podívat, když:

- *Instalujete Linux poprvé v životě* – v tom případě bude dobré se s ním nejdříve trochu seznámit, aby mezi vámi nedocházelo k nedorozumění. Úplně nejlepší bude, což doporučujeme všem linuxovým začátečníkům, přečíst si celou knihu od začátku do konce. Dozvíte se, jak jej bez problému nainstalovat, kde provést základní nastavení systému a něco málo o tom, jak to v Linuxu vlastně chodí. Speciální zřetel je brán na uživatele nejrozšířenějšího systému současnosti – Microsoft Windows. Ti najdou v knize mnoho rad a porovnání z prostředí, které již důkladně znají.
- *Vidíte Mandriva Linux poprvé v životě*, ovšem máte zkušenosti s jinou distribucí GNU/Linuxu. V takovém případě by vás mohla zajímat kapitola „Instalujeme“, str. 27, a dále také kapitola „Ovládací centrum Mandriva“, str. 239, protože to jsou hlavní rysy, ve kterých se Mandriva Linux liší od jiných distribucí Linuxu. V kapitole „Odkazy a zdroje informací“, str. 387, pak najdete množství užitečných odkazů, které se nějak k distribuci Mandriva Linux vztahují.
- *Něco nevíte a myslíte si, že by to zde mohlo být* – podívejte se do obsahu a nebo rejstříku a doufejte, že v něm najdete to, co hledáte.
- *Hledáte informaci, o které víte, že zde určitě je* – jen jste zapomněli, kde přesně. Pak vám opět pomůže obsáhlý rejstřík v zadní části knihy.
- *Nikdy jste neměli počítač* – i v této situaci nelze knihu nedoporučit, ovšem je dobré připomenout, že se zabývá pouze Mandriva Linuxem. Přitom ale předpokládá základní znalosti práce s výpočetní technikou, a ty byste již měli mít osvojeny. Není-li tomu tak, podívejte se pro začátek po nějaké vhodnější literatuře, určené pro naprosté počítačové začátečníky.

Naopak, knihu rozhodně nečtěte v těchto případech:

- *Hledáte detaily nastavení v souboru /etc/inittab* – nenajdete je. Kniha nebyla psána s úmyslem úplného referenčního manuálu Linuxu, ale má sloužit k základnímu seznámení se systémem. Je určena běžným uživatelům a zaměřena především na práci v grafickém prostředí. Poohlédněte se po vhodnější (pravděpodobně to bude znamenat „odbornější“) literatuře v zadní části knihy.
- *Chcete se něčím pobavit* – to půjde jen těžko, je to manuál!

Teď byste již měli mít alespoň nějakou představu o tom, zdali bude užitečné se do knížky začít, a tak vám ještě prozradíme, co v ní vlastně najdete.

Co v knize najdete

Do knihy jsme se snažili zařadit základní informace potřebné pro instalaci a pohodlnou práci se systémem. Částečně se věnujeme i odlišnosti Mandriva Linuxu od jiných operačních systémů, především Microsoft Windows. Po přečtení knihy byste měli být schopni Mandriva Linux nainstalovat a bez větších problémů začít používat. Pro hlubší studium Linuxu – týká se to zejména správců a pokročilých uživatelů – doporučujeme například [Vych03] nebo [LDP08]. Na našem trhu je další kvalitní linuxové literatury dostatek, viz seznam doporučené literatury v zadní části knihy. Podívejte se na českých linuxových serverech po recenzích a zkušenostech s knihami, mělo by vám to poskytnout dobré tipy při rozhodování o případném nákupu další literatury.

Do knihy jsme se snažili vložit i mnoho osobních zkušeností s Mandriva Linuxem. Některé vlastnosti, ať už dobré či špatné, jsou v knize výrazně označeny. Doporučujeme proto všimnout si bloků označených ikonami, jejichž význam osvětlíme dále.

Část knihy jsme věnovali uživatelům přecházejícím z platformy Microsoft Windows. Ti s největší pravděpodobností nebudou mít problém s ovládním grafického prostředí Mandriva Linuxu vzhledem k jeho jednoduchosti, ale mohou narazit na určité odlišnosti v chování systému nebo aplikací. Právě pro tyto případy je zde kapitola „Praktické návody a FAQ“, str. 351, která by měla případná nedorozumění rychle vyřešit, a těmto uživatelům ji rozhodně doporučujeme k nahlédnutí.

Knihy je díky ochotě společnosti Computer Press, a.s., šířena také elektronicky a lze ji poměrně dobře použít s jinou edicí i verzí Mandriva Linuxu. Týká se to samozřejmě rozumného časového rozmezí, řekněme jednu až dvě verze dopředu nebo zpět. V takovém případě ale musíte počítat s tím, že některé vlastnosti budou jiné nebo mohou u starších verzí Mandriva Linuxu chybět úplně. Lišit se samozřejmě může i vzhled aplikací a ovládacích prvků programů. Informace z většiny kapitol – kromě výše zmíněných jsou to třeba „Základy práce v Linuxu“, str. 81, nebo „První start systému“, str. 65 – mohou využít také uživatelé jiných distribucí GNU/Linuxu.

Typografické konvence

Pro zlepšení přehlednosti používáme v textu několik druhů písma. Uvádíme je zde zároveň s příklady, kde na ně obvykle můžete narazit:

- *Kurziva* – slouží především ke *zvýraznění textu*. Uvidíte ji v souvislosti s nabídkou programů (určuje např. položku v menu nebo volby programu). Dále se vyskytuje při prvním uvedení nového důležitého pojmu.
- **Tučné písmo** – je silnější zvýraznění tam, kde to považujeme za vhodné. Obvykle se s ním setkáte v pasážích, kde **lze opravdu něco pokazit**. Typickou

situací je např. rozdělení nebo formátování disku, kde je potřeba dávat obzvlášť velký pozor, protože přehlédnutí důležitého údaje může mít zcela fatální následky (v tomto případě ztrátu dat na disku).

- **Neproporcionální písmo** – používáme pro odlišení toho, čím komunikujeme s počítačem. Neproporcionální písmo označuje příkazy a jejich parametry, klávesové zkratky, jména souborů a jejich obsah – např. výpisy konfiguračních souborů. Dále jím píšeme všechny webové odkazy a e-mailové adresy.

Pro zvýraznění větších částí textu používáme speciální odsazené bloky vysázené menším bezpatkovým písmem na šedém podkladu. Každý blok je navíc vlevo označen speciálním malým obrázkem (ikonou), který určuje jeho význam. Celkem používáme čtyři ikony:



Ikona „*tip*“ se objevuje tam, kde si myslíme, že by vám naše rada mohla pomoci zlepšit nebo zrychlit práci se systémem Mandriva Linux.



Tato „*poznámka*“ obsahuje obvykle další vysvětlující text k probíranému tématu. Tento text považujeme za důležitý natolik, že jsme se rozhodli jej raději oddělit a také i trochu zvýraznit. Zajímá-li vás, jak věci fungují, věnujte jim pozornost.



Jako jakési „*doporučení*“ uvádíme to, co si myslíme, že byste měli udělat. Toto doporučení samozřejmě není nijak závazné a konečné rozhodnutí bude na vás.



Na ikonu „*upozornění*“ dávejte dobrý pozor! Používáme ji jen zřídka a obsahuje velmi důležité informace a přehlédnutím byste si mohli způsobit nečekané komplikace – v některých případech například až ztrátu dat na disku!

V elektronické verzi jsou navíc barevně odlišeny odkazy, které lze přímo použít v prohlížeči souborů PDF – tzv. *aktivní odkazy*. Jde o internetové adresy, odkazy na kapitoly a stránky uvedené u pojmů v rejstříku. Můžete je využít pro rychlejší pohyb v textu.



Bloků s ikonami, jenž jsou v pravém horním rohu označeny stejně jako tato, by si měli všimnout především uživatelé operačního systému Microsoft Windows – zvláště pak ti, jež pracují s Mandriva Linuxem poprvé. Pomohou jim s pochopením odlišných vlastností systému.

Výše uvedené ikony by opravdu měly zvýšit pozornost uživatelů systému Windows, protože obvykle označují věci, které jsou v Mandriva Linuxu jiné a nebo které se týkají spolupráce či souběžné existence obou operačních systémů na jednom počítači.



A konečně poslední sada ikon – označených hvězdičkou v levém horním rohu – je určena především uživatelům předchozích verzí Mandriva Linuxu. Tyto ikony upozorňují na vlastnosti, které se v nové verzi změnily a které by měly uživatelům pomoci s přechodem na novou verzi Mandriva Linuxu.

Příkazy a výpisy

Při dlouhých výpisech konfiguračních souborů a nebo u zadávání příkazů se můžete setkat se speciálními znaky „\“ a „→“. Oba jsou používány jako rozdělovače tam, kde by se celý řádek do knihy nevešel, a měli byste na ně dávat pozor. Znak „\“ se používá jako obyčejný rozdělovač, a tedy výpis:

```
urpmi --fuzzy --auto \  
k3b-dvd
```

znamená ve skutečnosti jeden řádek:

```
urpmi --fuzzy --auto k3b-dvd
```

U druhého znaku byste měli dávat větší pozor, protože označuje nejen rozdělení řádku, ale i rozdělení slova (řetězce). Výpis uvedený takto:

```
urpmi --fuzzy --allow →  
-force k3b-dvd
```

proto znamená:

```
urpmi --fuzzy --allow-force k3b-dvd
```

Všimněte si spojeného slova (parametru příkazu). *Nesmí v něm být mezera*, protože ta zcela změní význam příkazu a způsobí chybu.

Změny oproti předchozí verzi

Rozhodli jsme se přidat do knihy podrobnější informace o změnách, na které můžete jako uživatel nějaké předchozí verze narazit. Jste-li zcela nový uživatel Mandriva Linuxu, můžete celou kapitolu o změnách s klidným svědomím přeskočit a přejít rovnou na kapitolu „Před instalací“, str. 21, protože níže uvedené informace a pojmy pro vás budou nové, většinou zcela neznámé a hlavně nepříliš užitečné.

Mějte, prosím, uvedené změny na paměti zvláště v případě, kdy provádíte aktualizaci ze starší verze nebo se chystáte zasahovat někam hlouběji do systému. Do knihy jsme vybrali pouze nejdůležitější změny s ohledem na české a slovenské podmínky, kompletní seznam změn najdete na českých wiki stránkách Mandriva Linuxu, konkrétně pak v dokumentech Release Notes a errata na <http://wiki.mandrivalinux.cz/2009.0>.

Uživatelé předchozí verze 2008.1 by měli mít relativně bezproblémovou aktualizaci, ať už z DVD médií nebo z Internetu, a dále se v textu zaměříme především na ně. Uživatelům starších verzí (2008.0, 2007.1, a dále) doporučujeme zálohovat data a provést novou instalaci.

Edice Mandriva Linuxu 2009.0

Velkou změnou od verze 2008.0 je množství edicí Mandriva Linuxu. Mandriva sjednotila své komerční produkty a vydává nyní pouze edici PowerPack. Edice PowerPack+ ani Discovery, známé dlouholetým uživatelům, již nejsou vydávány. Změny se dotkly

i verze One, což je tzv. živý systém (live) spustitelný přímo z média bez nutnosti (ale s možností) instalace na pevný disk. Mandriva One nyní vychází ve dvou verzích: s prostředím KDE a Gnome, přičemž pro každou verzi jsou dostupné tři různé varianty: „int“ se západoevropskými a světovými jazyky, „extra“ s dalšími jazyky včetně češtiny a „asia“ s východními jazyky. Další informace najdete například na adrese <http://wiki.mandrivalinux.cz/kterou-edici-mdv-zvolit>.

Česká edice – Mandriva Linux 2009 CZ – tentokrát vychází z edice Free. Podporu hardwaru vylepšuje přidané DVD9 (ke každé hardwarové architektuře je jedno) se speciálním obsahem, tedy s aplikacemi, ovladači apod. Další detaily k českému vydání najdete v kapitole „Obsah Extra DVD“, str. 18, a „Změny v české dokumentaci“, str. 19.

Podpora 64bitové architektury

Mandriva Linux verze 2009.0 opět vylepšil podporu 64bitového hardwaru. Přibyly aplikace, které pracují nativně v 64bitovém režimu, a ubylo problémů s ovladači. Přitom zůstala zachována kompatibilita – stále je možné spouštět na 64bitové architektuře 32bitové aplikace.



Mandriva Linux 2009 CZ je dodáván na dvou sadách DVD médií – zvláště pro 32bitové a 64bitové systémy. Tato média nelze mezi sebou zaměnit! Dané architektury nejsou vzájemně kompatibilní. Z 32bitového média půjde nainstalovat systém na 64bitový počítač, naopak to ale není možné!

Na 64bitovém médiu Mandriva Linuxu 2009 CZ jsou umístěny knihovny, které umožňují v rámci zpětné kompatibility instalovat 32bitové programy. Přítomnost těchto knihoven je nutná, protože některé aplikace jako např. Flash, Skype, Opera nebo Adobe Reader 64bitové verze vůbec nemají.



Výše uvedená zlepšení platí až na jednu výjimku. U 64bitové verze Mandriva Linuxu jsme se při psaní knihy dlouho potýkali s nestabilitou nového prostředí KDE4. Narazíte-li na podobné potíže, můžete vyzkoušet řešení jednoho z uživatelů popsané na <http://forum.mandrivalinux.cz/index.php?topic=9531>, které opravdu pomáhá. S 32bitovou verzí jsme podobné problémy neměli.

Podpora hardwaru, nové verze aplikací

Mandriva Linux 2009 podporuje množství nového hardwaru: procesory Intel Core/Core 2 Duo, platformu Intel Santa Rosa, čipsety nForce a ATI, grafické karty NVIDIA (ovladač verze 177.70), ATI (ovladač Catalyst 8.8) i dalších výrobců (Intel; Via; Sis), nejnovější wifi karty Intel (ipw3945/4965) a USB wifi karty (Ralink 8187, ZyDAS ZD1211/ZD1211B), webové kamery (ovladač gspca) a další. Výrazně byla zlepšena podpora přenosných zařízení, speciálně pak netbooků typu ASUS Eee. Mandriva Linux umí obsloužit i další nový hardware jako zvukové karty (včetně nových verzí

Intel HDA), bezdrátová nebo multimediální zařízení, multimediální klávesnice, PDA a organizéry se systémem Windows Mobile 5/6 a mnoho dalších. Zlepšena byla také automatická detekce hardwaru.

V Mandriva Linuxu 2009 kromě toho najdete nejnovější verze oblíbených aplikací. Nové verze grafických prostředí Gnome 2.22 a KDE 4.1.2 včetně integrovaných aplikací přinášejí zvýšený pracovní komfort pro uživatele. Z aplikací lze jmenovat OpenOffice.org verze 3 (na Extra DVD najdete vylepšené balíčky), Mozilla Firefox 3, Thunderbird verze 2, vylepšené Ovládací centrum a další. Detailní seznam naleznete v již uvedeném dokumentu Release Notes.

KDE4 nahradilo KDE3

Pravděpodobně nejviditelnější změnou nové verze Mandriva Linuxu je zařazení grafického prostředí KDE4. Nahradilo tak dosavadní KDE3, které bylo používáno zhruba šest let. KDE4 je „trochu jiné“ než předchozí verze, ale během práce na knize se nám docela zalíbilo. Je mu – spolu s novým Gnome – věnována celá kapitola „Základy práce v Linuxu“, str. 81.



U 64bitové verze Mandriva Linuxu jsme se při psaní knihy potýkali s nestabilitou prostředí KDE4. Narazíte-li na podobné potíže, můžete vyzkoušet řešení jednoho z uživatelů popsané na <http://forum.mandrivalinux.cz/index.php?topic=9531>, které opravdu pomáhá. S 32bitovou verzí jsme podobné problémy neměli.

Uživatelé, kteří chtějí zůstat u KDE 3, jej najdou na Extra DVD. Chcete-li jej přidat do nainstalovaného systému, podívejte se do kapitoly „Jak nainstalovat KDE3?“, str. 382, jak jej nainstalovat. Uživatelé verze 2008.1 najdou v kapitole „Přidání Extra DVD“, str. 41, způsob, jak aktualizovat na verzi 2009 se zachováním KDE3. Upozorňujeme však, že *v další verzi Mandriva Linuxu již prostředí KDE3 s největší pravděpodobností vůbec nenajdete!*

Změny v jádře

V nové verzi Mandriva Linuxu už není obsažen balíček kernel-laptop. Všechny podstatné změny byly přidány do balíčku kernel-desktop a budou užitečné i pro desktopy, kterým umožní lepší využití elektrické energie. Jádro z balíčku kernel-desktop bude nyní používáno jak pro laptopy, tak pro desktopové systémy. Jádro v balíčku kernel-desktop586, které je určeno pro starší systémy a používá se v edici One, bylo upraveno a podporuje nyní až 4 GB RAM.

Změna vzhledu Ovládacího centra a instalátoru

Ovládací centrum Mandriva Linuxu (Drakconf) a instalátor (DrakX) byly v Mandriva Linuxu 2009 kompletně přepracovány s cílem zvýšit uživatelskou přívětivost. Oba nástroje dostaly nový atraktivnější vzhled. Instalátor byl navíc kompletně revidován

a značně změněn s cílem zajistit jednodušší instalaci. Instalátor v edici One (odlišný od tradičního instalátoru) má zdokonalené poinstalační procedury. Po dokončení instalace automaticky odstraní ovladače hardware, který není v systému přítomen. To zkrátí čas startu systému a ušetří diskový prostor využitý systémem.

Změny ve správě softwaru

Velké změny se udály i ve správě softwaru (balíčků). Ve verzi 2009 již nemusí být zdroje softwaru definovány jako konkrétní servery, ale jako seznamy serverů. Zdokonalené nástroje pro správu softwaru pak automaticky využívají ke stahování geograficky nejbližší a nejrychlejší servery. Tento nový způsob zlepšuje rychlost stahování softwaru z Internetu a poskytuje ochranu proti výpadkům konkrétního serveru.

Správce balíčků dále získal schopnost najít a odstranit „osiřelé“ balíčky – sirotky (orphans). Jde o balíčky, které byly nainstalovány jako závislosti jiných instalovaných balíčků, které byly následně odinstalovány. Kdykoli dokončíte operaci se správcem softwaru, budete informováni o „sirotčích“ balíčcích. Pozor – tento systém není schopen detekovat sirotky z předchozích verzí Mandriva Linuxu. Více o změnách najdete v kapitole „Správa softwaru“, str. 285.



Dle našich zkušeností je použití funkce na odstranění osiřelých balíčků prozatím problematické, a proto *velmi důrazně nedoporučujeme její používání!*

Nový nástroj na nastavení tiskáren

V Mandriva Linuxu 2009 byl nahrazen dříve používaný nástroj konfigurace tiskáren PrinterDrake za nový: *System-config-printer*. System-config-printer byl původně vyvinutý Fedorou a je využíván i v distribuci Ubuntu. Ve většině případů je schopen spolehlivě nahradit původní PrinterDrake. Chybějící vlastnosti do něj byly přidány, takže by měl být opravdu plnohodnotnou náhradou. Nástroj je dostupný z Ovládacího centra Mandriva Linuxu – stejně jako býval PrinterDrake. Ten není nadále podporován, a proto byl odstraněn z repozitářů.

Další poznámky pro uživatele starších verzí

Následující poznámky se týkají pouze uživatelů verzí starších než 2008.1. Upozorňují na změny, se kterými se mohou při přechodu na verzi 2009.0 setkat. Připomínáme, že při přechodu není u těchto verzí doporučena aktualizace, takže byste měli systém poté znovu nainstalovat.

Další změny ve správě softwaru

Nástroj RpmDrake, který se stará o instalaci softwaru (balíčků) v Mandriva Linuxu, byl ve verzi 2008 hodně přepracován. Přibyla podpora transakcí či zobrazování ně-

kterých dalších informací (architektura, stručný popis balíčků). Při výběru balíčků je nyní možno rozlišovat mnoho kritérií – z jakého zdroje pocházejí, jde-li o programy s GUI nebo meta-balíčky apod. Ve verzi 2008.1 se zcela změnil systém uložení indexů s balíčky v repozitářích (tedy soubory `hdlist.cz` a `synthesis.hdlist.cz`). Více informací najdete v kapitole „Správa softwaru“, str. 285.

Nový nástroj pro správu sítí

V Mandriva Linuxu 2008.0 se objevil nový nástroj pro správu sítí – DrakNetCenter, který zkonsolidoval dosud roztržštěné nastavení sítě. Připojení do sítě je nyní jednodušší a značně přehlednější. Nový nástroj ocení zejména ti uživatelé, kteří často mění síťové prostředí a požívají wifi připojení. Více informací najdete v kapitole „Správa sítí“, str. 262.

PulseAudio – nový zvukový server

Mandriva Linux 2008.1 přinesl velkou změnu v ovládání zvuku. V systému je nyní přítomen nový zvukový server – PulseAudio, který umožňuje lepší využití zvukových karet, nezávislé ovládání hlasitosti jednotlivých aplikací, přesměrování zvukového výstupu z jiného počítače atd. Více informací najdete v kapitole „Další audio aplikace“, str. 189, a „Nastavení zvukové karty a systému PulseAudio“, str. 250.



PulseAudio může způsobit problémy u aplikací, které na něj nejsou plně připraveny. V době uvedení nové verze dělal problémy např. Skype nebo flash-plugin při přehrávání zvuku v prohlížečích. Řešením je buď problémové programy aktualizovat, nebo tuto novou vlastnost vypnout.

Velké změny v jádře



Níže uvedené informace jsou určeny spíše pokročilým uživatelům, kteří byli ve starších verzích zvyklí na konkrétní verzi jádra, případně si jádro sami upravovali. Nových a/nebo běžných uživatelů se tato změna téměř nedotkne.

Výraznou změnou prošlo jádro ve verzi 2008.0. Změnila se struktura balíčků s jádrem. Standardní jádro je nyní v balíčku `kernel-desktop`, jádro pro servery je v balíčku `kernel-server` a jádro `kernel-desktop586` je nové jméno pro balíček `kernel-legacy`. Změnily se i balíčky se zdrojovými kódy. Každé jádro má nyní vlastní `-devel` balíček, který obsahuje zdrojový kód nutný pro kompilaci ovladačů na jádře závislých (ATI, NVidia a další). Například jádro `kernel-desktop` má nyní hlavičkové soubory jádra v balíčku `kernel-desktop-devel`. Balíček `kernel-source` je určen pouze těm, kteří vyžadují kompletní zdrojový kód jádra!



Jste-li z předchozích verzí zvyklí instalovat balíček `kernel-source` např. při kompilaci ovladačů pro grafické karty, opravdu to tentokrát nedělejte a nainstalujte si `kernel-devel` balíček k vaší verzi jádra. Proti balíčku `kernel-source` ovladače tak jednoduše nezkompilujete – vyžaduje totiž manuální zásah do `Makefile`.

V jádře Mandriva Linuxu je od verze 2008.0 aktivován nový plánovač procesů CFQ, který by měl přinést lepší odezvu systému a vyšší výkon hlavně na domácích počítačích. Budete-li mít s novým plánovačem problémy (nebo jej z nějakého důvodu nechcete), můžete se vrátit k původnímu plánovači přidáním parametru jádra `elevator=as`.

Podpora zápisu na NTFS

Zápis na NTFS oddíl je umožněn díky ovladači `ntfs-3g` a od verze 2008.1 je standardně povolen. V případě, že nemůžete na NTFS oddíl zapisovat (např. po aktualizaci systému ze starší verze), podívejte se do kapitoly „Mandriva Linux a Windows na jednom disku“, str. 361, v níž najdete informace, jak podporu zápisu na oddíle s NTFS povolit.

Informace o aktualizaci z verze 2008.1



Uvedený postup aplikujte pouze v případě, že po aktualizaci systému narazíte na výrazné funkční problémy nebo vysloveně špatné nastavení systému.

Mandriva Linux podporuje přímou aktualizaci z předchozí verze 2008.1 přesto, že v systému došlo k mnoha významným změnám. Při aktualizaci bude zachováno původní nastavení systému a také data uživatelů. V případě, že chcete při aktualizaci prostředí KDE3, musíte při instalaci použít Extra DVD, viz kapitolu „Přidání Extra DVD“, str. 41. Kdybyste po aktualizaci systému narazili na problémy zásadního rázu, zkuste provést následující kroky:

1. Zkontrolujte, zda jsou všechny komponenty aktualizovány, nejlépe jako root pomocí příkazu `urpmi --auto-select`. Pokud nebudou, objeví se jejich seznam a v tom případě stačí na předchozí příkaz odpovědět klávesou `[a]`. Chybějící komponenty nového systému budou automaticky nainstalovány.
2. Nebude-li po aktualizaci funkční grafické rozhraní, je na vině změna v balíčcích s ovladači grafických karet ATI a NVIDIA. Spusťte systém v režimu „fail-safe“, viz kapitolu „První start systému“, str. 65. Poté spusťte příkaz `XFdrake` a nastavte znovu grafické prostředí. Určitě se vám v tomto kroku budou hodit informace z kapitoly „Špatně nastavený grafický systém“, str. 78. Jestli tento postup nepomůže, opakujte jej znovu, ale před spuštěním `XFdrake` smažte soubor `/etc/X11/xorg.conf`. Po nastavení grafické karty použijte ještě příkazy `drakmouse` a `drakkeyboard` k nastavení myši a klávesnice.
3. Spusťte Ovládací centrum Mandriva Linuxu, viz též kapitolu „Ovládací centrum Mandriva“, str. 239. Podívejte se, zda jsou správně načtena všechna předchozí vlastní nastavení. Najdete-li nesrovnalosti, opravte je a uložte nové nastavení.

4. Spusťte Ovládací centrum prostředí KDE/Gnome, viz kapitoly „Nastavení prostředí KDE4“, str. 114, a „Ovládací centrum Gnome“, str. 118, a zkontrolujte si nastavení vašeho pracovního prostředí. Opravte případné chyby.

Obsah Extra DVD



Nezapomeňte si po instalaci systému přidat softwarové zdroje z Extra DVD a nainstalovat aplikace jako Skype či Flash. Systém o nich standardně neví – nejsou součástí instalačních zdrojů – a spousta uživatelů se na nás pak obrací se zbytečným dotazem, kde jsou slíbené aplikace a další bonusy.

Na českých médiích najdete další bonusy umístěné v adresáři `extra-cz/`. Patří mezi ně množství přidané dokumentace (adresář `dokumentace/`) a softwaru v následujících adresářích:

- `main/` – rozšíření distribuce o další balíčky dostupné v oficiálních zdrojích Mandriva Linuxu. Přidání zdroje provedete nejjednodušeji pomocí souboru `extra-dvd-1.urpmi-media`, viz kapitolu „Co byste měli udělat po instalaci“, str. 71, případně ručně pomocí Správce softwaru nebo příkazem `urpmi`.
- `contrib/` – další z oficiálních zdrojů Mandriva Linuxu, Contrib. Přidání zdroje provedete stejně jako u výše uvedeného zdroje `main`.
- `non-free/` – poslední oficiální zdroj Mandriva Linuxu s ovladači a dalším softwarem, který není poskytován pod svobodnou licenci. Přidání zdroje uskutečníte stejně jako u výše uvedeného zdroje `main`.
- `plf/` – k distribuci byl přidán téměř kompletní neoficiální zdroj PLF obsahující další užitečný software. Vyjmuty byly pouze balíčky s licenci, která nedovoluje další šíření. Chybějící balíčky a další informace o PLF najdete na <http://plf.zarb.org>. Přidání zdroje provedete stejně jako u výše uvedeného zdroje `main`.
- `others/` – obsahuje další přidaný software jako Adobe Reader, Skype, Flash Player, Real Player, Opera. Přidání zdroje zvládnete stejně jako u výše uvedeného zdroje `main`. Jednoduchou instalaci všech komponent zajistí soubor `extra-dvd-2.urpmi` (ve variantě `cs/sk` pro české a slovenské uživatele).
- `ooo3-jardak/` – obsahuje neoficiální balíčky s OpenOffice.org verze 3 od Jardy Krejčího. Jde o speciální rozšířené vydání včetně integrace s KDE/Gnome, českých a slovenských slovníků, nápovědy a včetně některých zajímavých rozšíření. Nainstalujete je pomocí souboru `extra-dvd-3-ooo3-jardak.urpmi`, viz kapitolu „Co byste měli udělat po instalaci“, str. 71. Další informace k balíčkům najdete na <http://mandrake.zstennis.org/>. Z těchto stránek je také nutné stahovat aktualizace!

- **updates-*/** – Aktualizační balíčky vydané až po oficiálním vydání Mandriva Linuxu 2009.0. V kapitole „Co byste měli udělat po instalaci“, str. 71, najdete postup na jejich instalaci.
- **kde-sk/** – balíček s dostupnými slovenskými překlady pro prostředí KDE4, které bohužel nebyly zahrnuty do oficiálního vydání (důvody najdete například zde: <http://forum.mandrivalinux.cz/index.php?topic=9255.0>). Na balíček stačí klepnout a správce softwaru jej nainstaluje.
- **zoner/** – Obsahuje volně šiřitelnou verzi programu Zoner Antivirus for Linux, moderního antivirového systému, včetně grafického rozhraní KZAV. Jádro ZAVu je nově navržené, vysoce výkonné a dokáže obsluhovat jak rozsáhlé poštovní servery velikých korporací, tak pracovní počítače domácích i firemních uživatelů.

Změny v české dokumentaci

S touto verzí došlo k dalším výrazným změnám v české dokumentaci. Rozšířen byl autorský tým o komunitní uživatele a zkušené autory linuxového magazínu <http://www.LinuxEXPRES.cz>. Obsah knihy byl téměř kompletně přepracován a upraven. Kapitola „Základy práce v Linuxu“, str. 81, byla kompletně přepsána pro nové prostředí KDE4. KDE3 je v knize vynecháno, zájemci o něj si mohou stáhnout starší verzi dokumentace z <http://www.mandrivalinux.cz/dokumentace>. Více pozornosti se věnuje prostředí Gnome, které bylo v předchozích vydáních trochu „pozadu“. Nyní jsou obě hlavní prostředí popsána stejně důkladně. Přibyl popis různých vylepšení pro práci: plasmoidy, screenlety, Google gadgets a samozřejmě 3D desktop.

Kapitola o aplikacích byla přepsána pro nové verze: OpenOffice.org 3, Firefox 3, aplikace z prostředí KDE4 a podobně. Přidán byl popis spousty aplikací (ekvivalentů) z prostředí Gnome. Předělali jsme kapitolu o instalaci – instalační proces je od verze 2009.0 trochu jiný. Doplnili jsme též poinstalační doporučení aneb co udělat, aby „vše fungovalo“, viz kapitolu „Co byste měli udělat po instalaci“, str. 71. Správa softwaru byla upravena s ohledem na nové funkce a vlastnosti, stejně tak kapitola o Ovládacím centru Mandriva Linuxu. Rozšířili jsme popis práce v příkazové řádce a pročistili návody a FAQ. Hodně byla upravena také sazba, díky čemuž se výrazně zvětšil objem informací v knize, ovšem při stejném množství stran. Věříme, že všechny tyto změny byly k lepšímu. Čekáme na vaši odezvu a hodnocení!

Poděkování

V první řadě bychom měli poděkovat společnosti Mandriva, S. A. za to, že připravuje tak dobrou distribuci, jako je Mandriva Linux. Mnozí z nás používají tento systém k práci již mnoho let a jsou s ním spokojeni. Nezapomeňte, že pokud chcete vývojáře Mandriva Linuxu podpořit, můžete tak učinit mnoha způsoby – zapojením se

do vývoje, koupí produktu nebo členstvím v Mandriva Clubu. Mandriva Linux si to rozhodně zaslouží. Velký dík patří všem vývojářům svobodného softwaru a GNU. Bez jejich obětavé práce a jasných cílů by dnes zřejmě nebyl ani Mandriva Linux, ani tato knížka o něm. Více informací o svobodném softwaru a projektu GNU najdete v kapitole „Co to je linuxová distribuce?“, str. 383.

Dále děkujeme všem, které jsme nikde jmenovitě neuvedli, ale přesto nezanedbatelně přispěli různým způsobem k obsahu a formě této knihy. Patří sem lidé ze společnosti QCM, která zastupuje Mandriva Linux v ČR a SR. Dále samozřejmě návštěvníci a velká čtenářská obec serveru <http://www.mandrivalinux.cz/>, jenž výrazně přispěla (a samozřejmě doufáme, že ještě přispěje!) spoustou připomínek a podnětů k výsledné podobě této knihy. Také nesmíme zapomenout na všechny ostatní, kterým jsme Mandriva Linux ukázali, oni jej používají a neustále se nás na něco ptají :). I jejich dotazy pomáhaly tvořit obsah této knihy.

Hlášení chyb

I přesto, že jsme se snažili psát pečlivě a knihu kontrolovalo nezávisle na sobě více lidí, můžete v ní narazit na chyby. V takovém případě nás, prosím, kontaktujte s popisem chyby, abychom ji mohli do dalšího vydání opravit. Nejnovější volně dostupnou verzi knihy v elektronické podobě (PDF) najdete vždy na stránkách: <http://www.mandrivalinux.cz/dokumentace>.

Stejně jako chyby nám můžete zasílat i požadavky na zpracování a zařazení určitého tématu či vaše postřehy nebo připomínky ke knize. Společně tak můžeme knihu zlepšit. Mnoho čtenářů již tak učinilo a i díky nim je dnešní podoba taková, jaká je. Velké množství kladných ohlasů potvrzuje, že jdeme správnou cestou. Problémy či jiné dotazy nám, prosím, neposílejte, ale řešte je na správných místech, tedy v diskusích na serveru <http://forum.mandrivalinux.cz>.

Hlášení chyb v Mandriva Linuxu

Objevíte-li chybu přímo v Mandriva Linuxu, nahlaste ji vývojářům systému na internetové adrese <http://qa.mandriva.com> (systém *Bugzilla*). Chyba bude vývojáři opravena a oprava bude zveřejněna obvyklým způsobem na serverech Mandrivy. Používáte-li vývojovou distribuci Cooker, hlase nalezené chyby na stejném místě. Chcete-li pomoci s vývojem a testováním Mandriva Linuxu, najdete další zajímavé adresy v kapitole „Adresy pro vývojáře a testery“, str. 394. Pro české a slovenské uživatele existuje stránka pro hlášení chyb v rodném jazyce, najdete ji na adrese <http://www.mandrivalinux.cz/hlaseni-chyb>.

Kontakt

Vedoucí autorského kolektivu je trvale dostupný na adrese bibri@bibri.net.